

Список використаних джерел:

1. Демченко О. П. Проблеми використання проектної технології у навчально-виховній роботі з молодшими школярами / О. П. Демченко // Збірник наукових праць БДПУ. – Педагогічні науки. - №2. – Бердянськ : БДПУ, 2009. – С. 61-70
2. Калініна Л. Естетичне виховання молодших школярів як соціально-педагогічна проблема.//Рідна школа. - 2006. - №3. - С. 24.
3. Конишева Н.М. Методика трудового навчання молодших школярів. Основи дизайнообрання [Текст]: навч. посібник для студ. середовищ. пед. навч. закладів / Н.М. Конишева. - М.: Академія, 2009. - 192 с.
4. Лазаренко Н. Збагачення словника молодших школярів прикметниками / Наталія Лазаренко // Початкова школа. – 1999. – № 1. – С. 14-17.
5. Лазаренко Н. И. Формирование лекторского мастерства преподавателя в условиях вхождения в европейское образовательное пространство [Publicasia bola vydana elektronicky v Digitalnej kniznici UK RU] / Н. И. Лазаренко // Zbornik prispevkov z medzinarodnej Presovevedeckej konferencie konanej dria 18. Maja 2018 na Katadre andragogaky, Fakulta humanitnych a prirodych vied Presovskej university v Presove. URL: P150-161. http://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Lukasova3.
6. Марущак О. В. Дизайн як проектна складова підготовки майбутніх учителів технологій / О. В. Марущак, І. В. Горбенко, Д. К. Клоченок // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. – Випуск 38. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2014. – С. 339-344.
7. Марущак О.В., Савчук І.В., Казьмірчук Н.С. Дизайн у системі професійної підготовки майбутніх учителів технологій // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб. наук. пр. – Випуск 50. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2018. – С. 322-326.
8. Савченко О. Я. Сучасний урок у початкових класах. - К.: Магістр-5, 2007.- 255 с.

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА ЗАСОБАМИ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Білик Тетяна, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: І. В. Хом'юк доктор педагогічних наук, професор

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

FORMATION OF THE MORAL-ETHICAL VALUES OF THE YOUNGER SCHOOL BY THE CHILDREN'S LITERATURE

Bilyk Tetiana, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті досліджено теоретичні питання морального виховання як основи формування морально-етичних цінностей молодших школярів. Виокремлено чинники, які впливають на формування моральних якостей особистості. Розкрито поняття морального виховання, засоби педагогічного впливу на молодших школярів та шляхи їх реалізації.

Ключові слова: література, молодші школярі, моральне виховання, морально-етичні цінності, навчання, початкова школа, формування.

Abstract. The article deals with theoretical issues of moral education as a basis for formation of moral and ethical values of younger students. The factors that influence the formation of moral qualities of the individual are distinguished. The concept of moral education, the means of pedagogical influence on younger students and ways of their realization are revealed.

Key words: literature, younger school children, moral education, moral and ethical values, education, elementary school, formation.

Морально-етичне виховання учнів передбачає наявність сукупності сформованих моральних якостей особистості, що обумовлюють її поведінку, розкривають ставлення людини до суспільства, праці, людей до самої себе. З огляду на це, моральні якості – це усталені риси характеру особистості, що визначають її відносини з людьми, характеризують ставлення до себе й довкілля, а також є усвідомленими і внутрішньо прийнятими нею

правилами поведінки в суспільному житті. Моральні якості формуються у зв'язку з іншими результатами діяльності особистості. Вступаючи у взаємодію, вони породжують нові властивості, які уособлюються з вихованістю особистості. Звідси випливає, що вихованість особистості визначається не окремими якостями, а їх сукупністю, моральним змістом, спрямованістю, рівнем розвитку.

Виховання моральних цінностей у дітей молодшого шкільного віку передбачає органічне поєднання найбільш відповідних вимогам початкової школи методів, форм і засобів морального виховання. Тільки в їхній органічній єдності можна виховати людину з високими моральними переконаннями, що досить чітко простежується у досвіді В.О.Сухомлинського [8]. Він прагнув того, щоб уже в молодших школярів за допомогою слова вчителя, прикладу в дитячій душі утверджувалися моральні цінності, які існували протягом тисячолітньої історії народу. Розкриваючи суть моральних цінностей на конкретних прикладах у своїх творах для дітей, педагог розвивав і збагачував духовне життя дитини. У молодшому шкільному віці, зважаючи на те, що дитина тільки вчиться орієнтуватися в новому для себе оточенні та умовах навчання, доцільно сформулювати насамперед такі моральні якості, як: колективізм, дисциплінованість, волю, мужність, чесність, чутливість на всіх уроках.

Теоретичні основи морального виховання висвітлені як у працях видатних педагогів минулого, зокрема, К. Ушинського, В. Сухомлинського, так і в працях сучасних учених: І. Бега, Л. Божович, А. Богуш, О. Вержиховської, О. Кононко, В. Кременя, О. Матвієнко, О. Савченко, О. Скрипченка, О. Сухомлинської та ін. В. Сухомлинський зазначав, що учні живуть своїми уявленнями про добро і зло, про честь і безчестя, про людську гідність; у них навіть своє вимірювання часу: в роки дитинства день здається роком, а рік – вічністю. «Виховання в молодшому шкільному віці – від 6 до 10 років – я назвав би школою сердечності», – писав В. Сухомлинський у статті «Народження громадянина» [8]. Формування моральних якостей, на думку педагога-психолога, відбувається в процесі вправ дитини у відповідних формах поведінки, що здійснюється за наявності певної мотивації. Засвоювана форма поведінки стає стійкою тільки в тому разі, якщо дитина, з одного боку, вчиться відповідним способам поведінки, з іншого – якщо у неї виникає внутрішня спонука поводитися згідно із засвоєними зразками. Виховання стійкості морально-психологічних якостей дитини вимагає певної організації як її мотиваційної сфери, так і поведінки.

Основні причини, що штовхають молодшого школяра на порушення моралі, – здебільшого розлучення батьків, пияцтво, знуцання над дитиною, постійні суперечки між батьками, непослідовність у вихованні молодших школярів від суворості та жорстокості до ласки і догоджання [6]. Цілеспрямоване формування моральних цінностей особи здійснюється, як зазначено вище, в організованій дорослими діяльності та спілкуванні. Саме в діяльності і спілкуванні виявляється активність особи молодшого школяра, і формуються його потреби і мотиви поведінки. Етичні знання учнів є результатом їх морально пізнавальної діяльності, організованої в навчальному процесі. Зміст моральної вихованості особи визначається тими індивідуальними змістовно-структурними змінами в її моральній сфері, які виступають як результат засвоєння молодшими школярами соціального досвіду поведінки [1; 7]. Водночас у педагогічному процесі початкової школи, вчитель часто має справу з колекційною роботою, що передбачає так зване «викорінення» негативних звичок, навичок поведінки та ін. Процес попередження аморальної поведінки в середовищі учнів початкових класів передбачає формування в них, таких цінностей, як: любов, свобода, чесність, добро, вірність, толерантність, а також моральної свідомості, моральних почуттів, волі і характеру. Початок процесу морального виховання у ранньому дитинстві із застосуванням усієї палітри його засобів є запорукою гідного, шляхетного життя у зрілому віці. Дієвим засобом при цьому є дитяча література, яка демонструє моделі поведінки, що впливають на формування морально-етичних уявлень і цінностей [12]. Це той змістовий компонент, який вимагає належної презентаційної форми. Такою формою стає правильно підібрані методика вивчення художніх творів, застосування інструментарію новітніх

педагогічних підходів у процесі актуалізації функціонального потенціалу літератури, майстерність учителя у пропагуванні дитячої книги.

Варто зазначити, що проблема формування морально-етичних цінностей молодших школярів засобами сучасної літератури у контексті педагогічної теорії та практики недостатньо досліджена. Дитячу літературу частіше розглядають з філологічної точки зору як художньо-естетичний феномен, ігноруючи та недооцінюючи її функціональний потенціал. Уникаючи ідеологічного навантаження, заперечуючи домінування пізнавальної і виховної функції літератури для дітей, у ній перестали бачити засіб навчання і виховання школярів [12; 13]. Особливо цінні в моральному вихованні молодших школярів казки Василя Олександровича Сухомлинського [14]. Насичені глибоким етичним змістом, вони нашоувують учнів на роздуми, примушують аналізувати власну поведінку, робити висновки. Моральні порушення молодших школярів, за В. Сухомлинським, це – егоїзм, недисциплінованість, жорстокість, невдячність, підлість. Для цього слід проникнути у внутрішній світ молодшого школяра, зрозуміти причини, що породили зло, знайти ключі до виправлення вад.

Однак, все, що є середовищем дитини (переглянуті фільми та інформаційні ресурси, прочитані книги, пережиті ситуації, ігри та ін.) так чи інакше має значний вплив на дитину, формує її світогляд, ціннісну позицію, додає досвіду. Потреба активізувати сучасну літературу для дітей у системі засобів навчання й виховання, актуалізує побудову певної концепції та окреслення стратегічних завдань для початкової школи. Молодші школярі особливо вразливі щодо проблеми моралі та моральності, тому література, яка використовується у навчально-виховному процесі має не тільки зацікавлювати, спонукати до читацької самостійності, а й мотивувати до певних дій, вчинків, поведінки у повсякденному житті. Запропоновані для читання тексти мають бути особливо виважені, збалансовані з огляду на моральні категорії добра, честі, гідності, справедливості. Оптимальні результати впливу літератури для дітей на морально-етичні позиції школярів забезпечують ефективні й правильно підібрані у процесі роботи з дитячою книжкою (текстом) сучасні методики навчання і виховання, зокрема ті, які у Новій українській школі визначені як пріоритетні.

Крім педагогічного впливу на формування моральних якостей особистості впливають багато чинників: соціальне середовище, різні види діяльності, провідні типи спілкування, статево-рольові відмінності дітей, при цьому кожен вік вносить свій внесок у формування моральної свідомості особистості; соціальна обстановка, що склалася в нашій країні, накладає відбиток на формування особистості, характеризується підвищеною сприйнятливістю до засвоєння моральних правил і норм [7]. Це дозволяє своєчасно закласти моральний фундамент розвитку особистості. Стрижнем виховання, що визначає моральний розвиток особистості в молодшому шкільному віці, є формування гуманістичного відношення і взаємини дітей, опора на почуття, емоційну чуйність. З огляду на це, пріоритетного значення набуває всебічний розвиток людини, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання моральних якостей, формування духовних цінностей як важливих чинників її становлення як особистості.

Таким чином, проаналізовані погляди науковців до морального виховання молодших школярів з позиції нового розуміння навчально-виховного процесу підтверджують необхідність переосмислення процесу морального виховання, пошуку нових підходів до його організації в умовах докорінної реконструкції українського суспільства. Отже, урокам літературного читання належить особлива роль у вихованні учнів. Робота над художніми творами допомагає розширити життєвий досвід молодших школярів, опанувати головні моральні закони людства та розширити інтелектуальний розвиток дітей даної вікової категорії.

Список використаних джерел:

1. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн.1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: Наук.видання. –К.: Либідь, 2003.– 280 с.

2. Голюк О.А. Воспитание у детей чувства собственного достоинства как проекции моральногуманистических ценностей / О. А. Голюк, Анна Гайдукевич, Н. А. Пахальчук, И. В. Карук, К. А. Колесник / Science Review. – Warsaw (Poland). – 2018. – № 1 (8), January. – Vol.5. – С.13-17.
3. Голюк О.А. Ціннісні орієнтації батьків як основа забезпечення гармонійного буття дитини у сім'ї / О.А.Голюк // Імідж сучасного педагога. – 2015. – № 6 (155) – С. 41-44.
4. Демиденко В.К. Деякі аспекти морального виховання: Практичний матеріал для керівників, вихователів і вчителів. – К.: ІЗМН, 1995.
5. Демченко О. П. Суб'єктність соціально обдарованої особистості в культурно-освітньому просторі / О. П. Демченко // Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Т. VI: Психологія обдарованості. – Випуск 12. – Київ-Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. – С. 78–90.
6. Каралаш Н. Г. Криза духовності та ціннісних орієнтацій індивіда. Духовність українства: Збірник наукових праць / Н. Г. Каралаш. – Вип. 3. – ЖДПУ, 2001. – С. 36-38.
7. Критерії моральної вихованості молодших школярів: Книга для вчителя / за ред. Беха І. Д. - К.: Рад. школа. 1989.
8. Микичур Т. С. В. О. Сухомлинський про гуманно-особистісний підхід вихователя до вихованця / Т. С. Білик // Актуальні проблеми вивчення педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського: збірник наукових праць / За ред. Тарасенко Г. С., Поясик О. І. та ін. – Івано-Франківськ : НАІР, 2013. – С.174-180.
9. Лазаренко Н. Збагачення словника молодших школярів прикметниками / Наталія Лазаренко // Початкова школа. – 1999. – № 1. – С. 14-17.
10. Лазаренко Н. Культура мовлення як невід'ємна складова ключових компетентностей сучасного педагога / Н. І. Лазаренко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство) : Збірник наукових праць / [гол.ред. Н. Л. Іваницька]. – Вінниця : ТОВ «Фірма «Планер», 2016. – Вип.23. – С.36-42.
11. Почтовюк С. І. Формування загальнолюдських моральних цінностей молодших школярів як основа духовного виховання / С. І. Почтовюк. – Вип. 3(75). – ЖДПУ, 2014. – С. 36-38.
12. Сіваш Т.Д. Художньо-творча діяльність як освітньо-виховний феномен / Т.Д. Сіваш // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій: збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв (Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, квітень, 2016 р. / за ред. Г.С. Тарасенко; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, інститут педагогіки, психології і мистецтв. – Вінниця : ТОВ «Нілан – ЛТД», 2016. – Вип. 4. – С. 152-154.
13. Сіваш Т.Д. Психолого-педагогічні особливості формування у молодших школярів здатності до художньо-творчої діяльності / Т.Д. Сіваш // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті сучасних освітніх парадигм : збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв (Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 5-6 квітня 2017 р.) / за ред. О.А.Голюк ; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної, початкової освіти та мистецтв. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2017. – Вип. 6. – С. 56-59.
14. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський. –Т. 3. –К. : Рад.шк.,1977. – С. 304.
15. Holiuk, O., Pakhalchuk, N., Rodiuk, N., Demchenko, O., & Kit, G. CRITERIA AND INDICATORS OF FORMATION OF HUMANISTIC AND VALUE ATTITUDE OF PRIMARY SCHOOLCHILDREN TOWARDS THEMSELVES //Proceedings of the International Scientific Conference. Volume III. – 2020. – Т. 198. – С. 198-211.

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Вікторія Ваколюк, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: В.Ю. Годлевська, доктор історичних наук, професор

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

DEVELOPMENT OF THE CREATIVE ABILITIES OF PRESCHOOL CHILDREN AS A SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL PROBLEM

Victoria Vacolyuk, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. Стаття присвячена актуальному питанню, що полягає у формуванні уявлення про важливість розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку. Зроблено дефінітивний аналіз поняттю «творчі здібності». Виокремлені умови необхідні для успішного розвитку творчих здібностей.

Ключові слова: творчі здібності, заняття, креативність, дошкільна освіта.